

MLJETSKI JEDRENJACI U OPSKRBI DUBROVNIKA DRVOM OD 1922. DO 1941. GODINE

Sailing Ships of the Island of Mljet in the Dubrovnik Wood Supply from 1922 to 1941

UDK 629.123.1:656.61(497.5) (210.1 MLJET)

Prethodno priopćenje
Preliminary communication

Sažetak

Otok Mljet, veličine 100,4 km², pruža se paralelno s istočnom polovicom poluotoka Pelješca. Nalazi se u južnodalmatinskoj otočnoj skupini i najjužniji je i najistočniji od naših većih otoka. Rt Gruj, jugoistočni kraj otoka, udaljen je od Dubrovnika 30 km, a Rt Goli, njegov sjeverozapadni kraj, udaljen je od Korčule 18 km. Mljet je oduvijek poznat kao najšumovitiji jadranski otok.

Njegovi su stanovnici, još od vremena Dubrovačke Republike, ali i nakon toga, za vrijeme vladavine Austrije Dubrovnikom i Dalmacijom, a posebno u vremenu Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije velike količine ogrjevnoga drva izvozili u Dubrovnik.

U tom vremenu, od 1922. do 1941. godine, ogrjevno drvo do Dubrovnika uglavnom su prevozili mljetski patruni s petnaestak otočnih bracara i gajeta na jedra i vesla. No, u taj prijevoz uključivali su se povremeno, radi zarade, i korčulanski brodovi.

Radi osiguranja dubrovačkoga stanovništva stalnom i neprekidnom opskrbom, veliki župan Dubrovačke oblasti zabranio je početkom 1929. godine izvoz mljetskoga drva izvan područja dubrovačkog sreza.

Od 1922. do 1941. u Dubrovnik je s otoka Mljeta dopremjeno od 30.000 do 35.000 kvintala ogrjevnog drva, uglavnom česvine, planike, zelenike, masline i borovine.

Ključne riječi: Mljet, jedrenjaci, Dubrovnik, ogrjevno drvo.

Summary

The island of Mljet, the area of 100,4 km², stretches parallel with the eastern half of the Pelješac peninsula. It is situated in the southern Dalmatian island group and it is in the furthest south and east of our major islands. Cape Gruj, south-east part of the island 30 km away from

Dubrovnik and Cape Goli, its north-west end, 18 km away from the island of Korčula. The island of Mljet has always been known as the most wooded Adriatic island. Its inhabitants, even from the time of the Dubrovnik Republic but afterwards as well, under the Austrian rule over the Dubrovnik and Dalmatia, especially in the period of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and the Kingdom of Yugoslavia, exported large quantities of firewood to Dubrovnik.

In this period, from 1922 – 1941, firewood was mainly carried to Dubrovnik by Mljet Captains in about fifteen island sailing – vessels and sailing fishing boats, oar propelled. However, this carriage was occasionally included, for the sake of profit, by the vessels of the island of Korčula.

In order to provide the population of Dubrovnik with constant and uninterrupted supply, the district perfect of the Dubrovnik region forbade the export of Mljet wood outside the Dubrovnik district at the beginning of 1929.

From 1922 to 1941 Dubrovnik was supplied from the island of Mljet from 30.000 to 35.000 quintals of firewood, mainly holm oak, bearberry, holly, olive tree and pine-tree.

Key words: Mljet, sailing ships, Dubrovnik, firewood.

Uvod

Introduction

Otok je Mljet po veličini (100,4 km²) na osmomu mjestu među našim otocima. Pruža se paralelno s istočnom polovicom poluotoka Pelješca. Nalazi se u južnodalmatinskoj otočnoj skupini i najjužniji je i najistočniji od naših većih otoka. Rt Gruj, na jugoistočnom kraju otoka, udaljen je od Dubrovnika 30 km, a njegov sjeverozapadni kraj, Rt Goli udaljen je od Korčule 18 km. Od Pelješca je odvojen Mljetskim kanalom prosječne širine od oko 8 km.

* mr. sc. Ivo Dabelić, Dubrovački muzeji, Muzej suvremene povijesti

Otok Mljet, taj naš najzeleniji jadranski otok, od davnina je poznat po svojim prostranim - stoljetnim šumama alepskog bora (*Pinetum halepensis*) i hrasta crnike – česvine (*Orno-Quercetum ilicis*), planike, te po bujnoj vegetaciji makije: zelenike, vrijesa i drugoga mediteranskog raslinja.

Tijekom Dubrovačke Republike velike količine ogrjevnog, brodograđevnog i građevnoga drva dovozile su se u Dubrovnik mljetskim plovilima na jedra i vesla koje je korišteno: pri kuhanju, grijanju palača, dvoraca i kuća dubrovačke vlastele i pučana, pri izgradnji poznatih dubrovačkih nava, karaka i drugih jedrenjaka, te za izradbu kućnih podova i krovišta palača i kuća.

Također su se mljetska borovina i drugo drvo dovozili u Kupare, u Župu dubrovačku, tijekom tamošnjega dugog rada tvornice za izradbu crijepa.

Opskrba Dubrovnika ogrjevnim drvom s ovoga otoka nastavila se i tijekom stoljetnoga vladanja Austrijanaca Dubrovnikom i Dalmacijom od 1815. do 1918., za vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (od 1929. Kraljevine Jugoslavije), pa sve do početaka šezdesetih godina XX. stoljeća, kad su, napokon, električni kućanski aparati istisnuli iz uporabe raznovrsna kuhala, štednjake i peći na drva.

Ta višestoljetna opskrba Dubrovnika mljetskim ogrjevnim i drugim drvom bila je nasilno prekinuta tijekom talijanske okupacije otoka Mljeta od studenoga 1918. do travnja 1921. godine. U to su vrijeme, naime, strani trgovci sve ubrano drvo s toga otoka odvozili u Italiju, koja njime oskudijeva, tako da su se zimskih mjeseci Dubrovčani smrzavali jer nisu uspjeli osigurati dostatno ogrjevnoga drva s drugih područja.

Opskrba Dubrovnika ogrjevnim drvom od 1922. do 1941. godine

Dubrovnik Supply with Firewood from 1922 to 1941.

Kako su trgovci i nakon odlaska talijanske vojske s otoka Mljeta u travnju 1921. nastavili drvo s toga otoka

odvoziti prema Italiji, Dubrovačka je općina početkom mjeseca kolovoza 1922. poslala dopis Pokrajinskoj upravi za Dalmaciju u Splitu za Ministarstvo šuma i ruda u Beogradu, s molbom da se, na svaki način, to zabrani jer će, kako se navodi u dopisu, ako potraje takvo preteško stanje, Dubrovnik totalno ostati bez drva za ogrjev [1].

Ujedno se Dubrovačka općina obratila Općini Mljet da joj razjasni uzrok izostanka drva s toga otoka u Dubrovnik, te je intervenirala kod Sreskoga šumarskog nadzorništva u Dubrovniku da se uklone raznovrsne administrativne zapreke oko sječe šume na Mljetu, tako da Dubrovnik što prije dobije toliko potreban ogrjev.

Nakon toga je Kotarsko šumsko nadzorništvo preko Kotarske šumske uprave u Dubrovniku, na temelju ovlaštenja viših državnih upravnih tijela, zabranilo daljnji izvoz drva u Italiju i istodobno je poradilo na uspostavi nove Šumske uprave na Mljetu radi stručnog nadzora nad sječom otočne šume i naložilo je financijskim postajama u Polačama i Sobri da redovito nadziru i daju dozvole samo za izvoz ogrjevnog drva u Dubrovnik [2].

Te intervencije Dubrovačke općine prema višim upravnim tijelima konačno su urodile plodom, pa se Dubrovnik, tad s petnaestak tisuća stanovnika, već od jeseni 1922. godine počeo redovito opskrbljivati ogrjevnim drvom i drugom drvenom građom s Mljeta.

Sljedećih godina sve se više drva dopremalo u Dubrovnik. Sječa i prodaja drva donosile su svim tadašnjim mljetskim obiteljima, a bilo ih je oko 400, tešku, ali sigurnu zaradu. Zato su one slale molbe Sreskom načelstvu za sječom šume na svojim privatnim posjedima.

Te velike količine ogrjevnoga i drugog drva tijekom dvadesetih i tridesetih godina XX. stoljeća u Dubrovnik su se dopremale uglavnom ovim mljetskim bracerama i gajetama na jedra i vesla [3]:

IME PLOVILA, MJESTO (pog. snaga)	NOSIVOST	VLASNIK I PATRUN
1. „Sv. Nikola“, Babino Polje (motor i jedra)	100 kvintala	Stjepan Dabelić i Jozo Lazo
2. „Vuk“, Babino Polje (jedrenjak)	100 kvintala	Stjepan Dabelić
3. „Anđeo“, Babino Polje (jedrenjak)	100 kvintala	Jozo i Petar Lazo
4. „Sv. Vlaho“, Babino Polje (jedrenjak)	80 kvintala	Nikola Stjepić
5. „Pomeštak“, Goveđari – Pomena (jedrenjak)	150 kvintala	Petar Sršen
6. „Božji dar“, Goveđari (jedrenjak)	150 kvintala	Petar i Antun Matana
7. „Sv. Marija“, Goveđari (jedrenjak)	40 kvintala	Petar Stražičić
8. „Sv. Vid“, Goveđari (jedrenjak)	30 kvintala	Ivan Sršen
9. „Tomislav“, Blato – Kozarica (jedrenjak)	50 kvintala	Vicko Bušurelo
10. „Sv. Nikola“, Blato – Ropa (jedrenjak)	30 kvintala	Vido Matana
11. „Tri brata“, Blato (jedrenjak)	50 kvintala	Tripo Hazdovac
12. „Sv. Trojstvo“, Prožura (jedrenjak)	40 kvintala	Boško Belin
13. „Dva brata“, Prožura (jedrenjak)	40 kvintala	Božo Bašica
14. „Sv. Obitelj“ Maranovići (jedrenjak)	40 kvintala	Nikola Bašica
15. Brodica br. 633, Korita (jedra i vesla)	15 kvintala	Jozo Franić

Te mljetske bracere, gajete i druge manje brodice prevozile su ogrjevno drvo u Dubrovnik tijekom svih mjeseci, a najčešće tijekom kolovoza, rujna, listopada i studenoga svake godine sve do početka Drugoga svjetskog rata i druge talijanske okupacije otoka Mljeta u travnju 1941. godine.

Tijekom dvadesetih i tridesetih godina XX. stoljeća mljetskim je bracerama i gajetama svake godine u Dubrovnik dovoženo više od 1.500 kvintala ogrjevnog drva (česvine, planike, zelenike, masline, borovine).

Tako su od kolovoza do početka studenoga 1933. godine mljetski patruni u Dubrovnik dovezli 1.150 kvintala ogrjevnog drva [4].

Koliko su često mljetski jedrenjaci s teretom drva za prodaju plovili do dubrovačke Gradske luke, najbolje ilustrira pismo Iva L. Peša poslano iz Maranovića Sreskom načelstvu u Dubrovnik 13. travnja 1934. U njemu stoji da je Nikola Bašica, Zjalo iz Maranovića, svojim jedrenjakom „Sv. Obitelj“ punim ogrjevnog drva plovio s Mljeta u Dubrovnik sljedećih datuma u 1933. godini: 3. X., 11. X., 24. X., 2. XI., 6. XI., 19. XI. i u 1934.: 3. I., 10. I., 24. I., 27. I., 8. II., 19. II., 3. III., 21. III. i 3. IV. [5].

Pri plovidbi kroz Mljetski kanal do Velikog i Malog Vratnika znalo ih je snaći nevjerojatno velikim valovima od juga ili tramuntane, pa su u tom dvadesetogodišnjem razdoblju dogodile tri veće pomorske nesreće u kojima je smrtno stradalo sedmero otočana. No, plovilo se i dalje jer ona poznata pomorska izreka kaže: „Navigare necesse est, vivere non necesse est.“

Mljetsko su drvo do Grada dovozili i korčulanski patruni. Tako je Sresko poglavarstvo u Dubrovniku krajem 1929. godine izdalo dozvolu patru Matu Jurjeviću iz Lumbarde da može svojim motornim jedrenjakom „Mali Matija“ – Lumbarde prevesti s Mljeta do Gradske luke 200 kvintala drva, koja je usjekao i pripremio za prijevoz Jozo Bašica pok. Joza iz Maranovića [6].

No, pošto je godinama znatne količine mljetskog drva odvozio u Split i druge dalmatinske gradove kapetan Filomeno Kozulić s otoka Silbe, svojim motornim brodom „Naprijed“, a to činili i neki drugi dalmatinski kapetani, veliki župan i Sresko načelstvo u Dubrovniku početkom 1929. godine zabranili su izvoz drva s Mljeta izvan područja dubrovačkog sreza, i o tome su obavijestili Šumsku upravu na Mljetu, te odjeljke financijske kontrole u Sobri i Polačama [7]. To je poduzeto kako bi se osigurala opskrba dubrovačkoga stanovništva.

Zaključak

Conclusion

Tijekom dvadesetogodišnjega razdoblja, od 1922. do 1941. godine, u prosjeku se svake godine s Mljeta u Dubrovnik dopremalo više od 1.500 kvintala ogrjevnoga drva. Dakle, ukupno je u tom vremenu do Dubrovnika mljetskim jedrenjacima, te korčulanskim i drugim motornim brodicama, dopremljeno od 30.000 do 35.000

kvintala mljetskoga ogrjevnog drva.

Cjelokupno se drvo u to vrijeme na Mljetu sjeklo sjekirama i ručnim pilama. Otočani su se tijekom stoljeća bili toliko izvještali u sječi stabala česvine, planike i druge šume da je svaki drvosječa dnevno sjekao od 50 do 60 kvintala drva, a bilo je pojedinaca koji su mogli dnevno usjeći i 100 kvintala.

Otočani su prodajom drva na dubrovačkom tržištu znatno poboljšavali svoje kućne prihode jer su prihodi od grožđa i vina tijekom dvadesetih i početkom tridesetih godina znatno opali zbog napada filoksere na mljetske vinograde.

Izvori

Sources

Državni arhiv Dubrovnik (DAD)

Fond - veliki župan Dubrovačke oblasti (VŽDO)

Fond Šumarske uprave

[1] DAD, fond VŽDO, Dopis Dubrovačke općine, Pokrajinskoj upravi za Dalmaciju u Splitu za Ministarstvo šuma i ruda u Beogradu, broj 3226, Dubrovnik, 9. VIII. 1922.

[2] DAD, fond Šumarske uprave, Dopis Kotarskog šumskog nadzorništva kao Kotarske šumske uprave, Šumarskom odjeljenju Pokrajinske uprave kao Pokrajinskoj šumskoj upravi u Splitu, br. 659, Dubrovnik, 24. IX. 1922.

[3] DAD, fond Šumarske uprave, Šumska uprava 20. st., Objave Sreskog šumarskog referenta

[4] DAD, fond Šumarske uprave, Šumska uprava 20. st., Objave Sreskog šumarskog referenta i prijevoznice Šumarske uprave s Mljeta.

[5] DAD, fond Šumske uprave, Pismo Iva L. Peša Sreskom načelstvu u Dubrovnik, Maranovići, 13. travnja 1934.

[6] DAD, fond Šumarske uprave, Šumska uprava 1929. god., Dozvola Sreskog poglavarstva u Dubrovniku Mati Jurjeviću iz Lumbarde, Dubrovnik, 12. XI. 1929.

[7] DAD, fond Šumarske uprave, Šumska uprava 1929. god., Dopis velikog župana i oblasnog šumarskog referenta Šumarskoj upravi na Mljetu i odjeljcima financijske kontrole u Sobri i Polačama, br. 1622/196 šum. Dubrovnik, 7. II. 1929.

Literatura

References

Nikola Stražičić, „Prirodno-geografske značajke otoka Mljeta kao osnova društveno-ekonomske valorizacije otočnog prostora“, Zbornik otoka Mljeta, I., Dubrovnik, 1989., str. 11. – 51.

Rukopis primljen: 3. 4. 2007.